

SOCIAAL VEILIGE SPORT

Boom

COLOFON

Boom Mbo
klantenservice@boom.nl
www.boom.nl

Auteur(s): Bert Geenen, Jan Vlasblom - NOC*NSF VSK; Jens van der Kerk - KNVB VSK; Nathalie Verdult - KNHB VSK;
Roy Wassen - RW Volley
Met medewerking van: NOC*NSF VSK; KNVB VSK; KNHB VSK

Titel: Sociaal veilige sport
ISBN: 978 90 372 6939 0
Eerste druk/ eerste oplage

Bronvermelding: NOC*NSF, Practoraat sociaal veilige sport, Shutterstock.com: Paolo Bona, SIRE, © Vilans 2021
/ www.vilans.nl, www.kanjertraining.nl, www.zorgvoorbeter.nl/communiceren

© 2025 Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom Mbo, te vinden op www.boom.nl.

INHOUD

Werken met dit keuzedeel	5
1 Sociaal veilige sport	7
1.1 Het Nationaal Sportakkoord II	9
1.2 Een pedagogisch sportklimaat	13
1.3 Kind centraal	14
1.4 Plezier	15
1.5 Centrum Veilige Sport Nederland	16
1.6 Inclusief sporten	22
1.7 Fysieke veiligheid binnen de sport	26
1.8 Taken van de sportleider sociaal veilige sport	27
1.9 Begrippen	28
2 In beeld brengen sociaal veilig sportklimaat	31
2.1 Sociaal veilig sportklimaat	32
2.2 Het niveau van de sportbond, brancheorganisatie	34
2.3 Niveau van de sportorganisatie, vereniging	36
2.4 Begrippen	37
3 De rol van de trainer	39
3.1 De vier inzichten van de trainer	41
3.2 Structureren	42
3.3 Aanspreken op ongewenst gedrag	45
3.4 Sancties inzetten	48
3.5 Stimuleren	48
3.6 Individuele aandacht geven	51
3.7 Doelgroep 6- tot 12-jarigen	53
3.8 Doelgroep pubers	57
3.9 Regie overdragen	61
3.10 Betrokkenheid	63
3.11 Zelfontdekkend leren	66
3.12 Omgaan met winst en verlies	68
3.13 De pedagogische mogelijkheden van de trainer	70
3.14 Omgaan met ongewenst gedrag	72
3.15 Ongewenste intimiteit en seksuele intimidatie	73
3.16 Discriminatie en omgaan met verschillen	74
3.17 Pesten	76
3.18 Het verzorgen van sociaal veilige sport- en bewegingsactiviteiten	79
3.19 Begrippen	81
4 De rol van de sportvereniging	85
4.1 Basisvoorwaarden sociaal veilige sport	86
4.2 Een positief sportklimaat op de club	89
4.3 De rol van het bestuur	91
4.4 Vier inzichten voor verenigingsbestuur	92
4.5 De rol van de scheidsrechter	93
4.6 De rol van de ouders	94
4.7 Ouders langs de lijn	96
4.8 Begrippen	99
5 Bevorderen sociaal veilig sportklimaat	101
5.1 High5! Stappenplan	102
5.2 Het begeleiden van trainers	105
5.3 De bekwaamheid van de trainers	106
5.4 Plan van aanpak trainersbegeleiding	107
5.5 De praktijk van de trainersbegeleider	109

5.6	Op weg naar een open club, cultuurverandering	112
5.7	Begrippen	115
6	Uitdaging	117
	Index	120

WERKEN MET DIT KEUZEDEEL

Van veilig sportklimaat naar sociaal veilige sport

Sport levert prachtige momenten op en sport is leuk om te doen! Het heeft maatschappelijke waarde, sport biedt kansen voor een gezonde leefstijl, sociale contacten en kan bijdragen aan emotionele ontwikkeling. Maar die ontwikkelingen gebeuren niet als vanzelf in de sport en al de mooie emoties kunnen omslaan in onsportief en ongewenst gedrag en negatieve situaties. Vanuit maatschappelijk perspectief is het belangrijk om kinderen en jongeren te laten ervaren dat sport leuk is om te doen en dat ze succes kunnen hebben. Hiervoor is een veilige, positieve en ondersteunende omgeving nodig, (te veel) teleurstelling en negatieve ervaringen leiden ertoe dat jongeren afhaken. Dit is een trend die al jarenlang te zien is in de Nederlandse sport. Sinds 2011 werken sportbonden en NOC*NSF samen aan het uitdragen van een veilig sportklimaat. Ook in de twee meest recente landelijke beleidsnota's is dit een belangrijk thema. In het Nationaal Sportakkoord II (2022) wordt gesproken over 'sociaal veilige sport'. Het thema 'Sociaal veilige sport' heeft als doel een basis te creëren waarop iedereen veilig en met plezier kan sporten en sport beleven.

Het thema 'sociaal veilige sport' heeft een duidelijke relatie met begrippen als een sociaal en fysiek veilig sportklimaat, een pedagogisch sportklimaat en een positief sportklimaat.

Dit keuzedeel biedt een verdieping van de vakkennis en vaardigheden gericht op het creëren van een sociaal veilig sportklimaat, waarbinnen de pedagogische en maatschappelijke waarden van de sport optimaal benut worden. Via het keuzedeel leer je om het sociaal veilige sportklimaat van een sportaanbieder in kaart te brengen. Bovendien leer je om sociaal veilige sport- en beweegactiviteiten te organiseren en kun je acties ondernemen voor een sociaal veilig sportklimaat in een sportorganisatie.

Bekijk het introductiefilmpje.

Noteer de vier V's die in het filmpje naar voren komen en geef je mening over het belang van deze vier aspecten van een sociaal veilig sportklimaat.

Leerdoelen

1. Ik heb kennis van de pedagogische waarde van sport en bewegen (bijvoorbeeld sportplezier, sociale en fysieke veiligheid).
2. Ik heb kennis van de relatie tussen een sociaal veilige sportomgeving en het sportplezier van de sporters.
3. Ik heb kennis van inzichten/thema's rondom het ontwikkelen van een sociaal veilig sportklimaat binnen de sportorganisatie.
4. Ik heb kennis van het effect van sportbeoefening op de sociaal-emotionele ontwikkeling van (jonge) sporters.
5. Ik heb kennis van het positief beïnvloeden van gedrag binnen de context van een sportorganisatie.
6. Ik heb kennis van het voorkomen van ongewenst gedrag, zoals agressiviteit, pesten en intimidatie.
7. Ik heb kennis van de maatschappelijke waarde van sport en bewegen.
8. Ik heb kennis van visie en beleidskeuzes van sportorganisaties die aan een veilig sportklimaat willen werken.
9. Ik heb kennis van de rollen en onderlinge relaties van verschillende functionarissen binnen de sportorganisatie.
10. Ik heb kennis van hoe verschillende functionarissen binnen een sportorganisatie het sportklimaat kunnen beïnvloeden en bevorderen.
11. Ik heb kennis van sociale inclusie binnen sport en bewegen.
12. Ik kan bijdragen aan het creëren/bevorderen van een sociaal veilig sportklimaat waarbinnen de pedagogische meerwaarde van sport en bewegen bij een sportorganisatie gerealiseerd wordt.
13. Ik kan positief en ontwikkelingsgericht coachen en de principes daarvan toelichten.
14. Ik kan sociaal veilige sport- en bewegingsactiviteiten verzorgen.
15. Ik kan vanuit de specifieke kenmerken van een doelgroep redeneren en mijn handelen daarop afstemmen, gericht op het realiseren van een gewenste sociale en/of persoonlijke ontwikkeling.
16. Ik kan met ouders het gesprek aangaan om samen tot een sociaal veiliger sportklimaat te komen.
17. Ik kan gedrag van trainers observeren en analyseren en aangeven wat de invloed daarvan is op het (probleem)gedrag van sporters.
18. Ik kan trainers begeleiden, gericht op een sociaal veilig sportklimaat.
19. Ik kan het High5! Stappenplan toepassen bij een sportorganisatie.
20. Ik kan rekening houden met individuele verschillen en daarmee bijdragen aan de sociale inclusie in sport en bewegen.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie en opdrachten*
Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In dit keuzedeel zijn er geen opdrachten met beroepsproducten voor het maken van een portfolio. Het keuzedeel kan alleen succesvol afgerond worden door het afleggen van een sportexamen.
- *Test je kennis*
Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie toetsen.
- *Uitdaging*
Het keuzedeel kan alleen succesvol afgerond worden door het afleggen van een sportexamen (*Examen kwalificerende beoordeling Sociaal veilige sport, code 1476*).
- *Afsluitende theorietoets*
Je docent besluit of je ter afsluiting - maar vóór het examen - een theorietoets maakt.

Hoofdstuk 1

Sociaal veilige sport

Een belangrijk doel van het volgen van dit keuzedeel is dat je in staat bent om sociaal veilige sport- en beweegactiviteiten te organiseren en om sportorganisaties te ondersteunen bij het creëren van een sociaal veilig sportklimaat.

Binnen de sport is het ontbreken van een sociaal veilig sportklimaat een groot probleem. Uit onderzoek blijkt dat 48% van de kinderen tijdens het sporten ten minste één keer te maken heeft gehad met grensoverschrijdend gedrag, wat hen nog lang kan achtervolgen (Mulder et al., 2020). Dit kan ervoor zorgen dat sporters afhaken en fysieke, mentale en sociale problemen ontwikkelen. Daarom is het werken aan sociaal veilige sport geen vrijblijvendheid, maar noodzaak.

Dit keuzedeel start dan met wat er verstaan wordt onder sociaal veilige sport. Sociaal veilige sport heeft een duidelijke relatie met een positieve sportcultuur en met een pedagogisch sportklimaat. Daarom wordt ook hier aandacht aan besteed.

Sociaal veilige sport heeft niet alleen te maken met het feit dat sporters zich sociaal veilig voelen, maar ook met de fysieke veiligheid. Tot slot heeft sociaal veilige sport een duidelijk raakvlak met integriteit en inclusie. Vandaar dat ook deze onderwerpen aan bod komen in dit hoofdstuk.

Het hoofdstuk eindigt met aandacht voor de rol van de sportleider die zich vooral richt op een sociaal veilig sportklimaat.

Aan het eind van dit hoofdstuk:

- weet je wat er verstaan wordt onder sociaal veilige sport
- heb je kennis van de zes ambities uit het Nationaal Sportakkoord II
- heb je kennis van wat er verstaan wordt onder een positieve sportcultuur
- kun je beschrijven wat sport in pedagogisch perspectief betekent
- kun je het belang van plezier bij het sporten beschrijven
- kun je het verband leggen tussen een sociaal veilige sportomgeving en sportplezier
- heb je kennis van de vier steunpilaren van een pedagogisch sportklimaat
- kun je beschrijven wat er verstaan wordt onder 'het kind centraal stellen'
- kun je beschrijven waar het Centrum Veilige Sport Nederland voor staat
- kun je het begrip integriteit beschrijven in relatie tot sociaal veilige sport
- kun je de relatie beschrijven tussen inclusief sporten en een sociaal veilig sportklimaat
- heb je kennis van de belangrijkste aspecten van de fysieke veiligheid binnen de sport.

Opdracht 1 Oriëntatie: sociaal veilige sport

- a. Wat versta jij onder sociaal veilige sport of een sociaal veilig sportklimaat?
- b. Vergelijk je antwoord met een of meerdere medestudenten.
- c. Mogelijk ben je lid of lid geweest van een sportvereniging/-organisatie. Geef aan waarom daar wel of geen sprake was van een sociaal veilig sportklimaat.

Opdracht 2 Oriëntatie: Louis en Willem

Bekijk het filmpje.

- a. Noteer twee voor jou belangrijke verschillen voor wat betreft hun stijl van coachen/begeleiden.
- b. Welke trainer draagt volgens jou het meest bij aan een sociaal veilig sportklimaat? Verklaar je antwoord.

Opdracht 3 Oriëntatie: filmpjes over sociaal veilige sport

Bekijk het filmpje.

- a. Welke rol kan de trainer-coach of instructeur spelen met betrekking tot sociaal veilige sport?

Bekijk het filmpje.

- b. Geef je mening over het gedrag van de trainer-coach zoals dit in het filmpje naar voren komt. Wat is volgens jou de relatie tussen grensoverschrijdend gedrag, seksuele intimidatie en sociaal veilige sport?

Het Nationaal Sportakkoord II

In 2018 kwam het Nationaal Sportakkoord met de titel 'Sport verenigt Nederland' tot stand. Dit akkoord kende zes ambities, waaronder een positieve sportcultuur. Deze **ambitie** gaat over dat er overal met plezier, veilig, eerlijk en zorgeloos gesport kan worden. In een positieve sportcultuur staan (sport)plezier, ontwikkeling en (sociale) veiligheid centraal. Dit is van groot belang om ervoor te zorgen dat iedereen zijn leven lang blijft sporten. Samen zorgen we voor een leukere, veiligere, eerlijkere en zorgeloze sportwereld.

Het Nationaal Sportakkoord liep in 2021 ten einde. Vervolgens zijn de resultaten geëvalueerd en is er een nieuw akkoord gesloten. Eind 2022 is dit gepresenteerd onder de titel 'Hoofdlijnen Sportakkoord II: Sport versterkt'. Hieruit kunnen we concluderen dat het huidige beleid min of meer wordt voortgezet. De ambities of thema's zijn enigszins gewijzigd.

De nieuwe thema's zijn:

1. inclusie en diversiteit (voorheen: inclusief sporten en bewegen)
2. sociaal veilige sport (voorheen: positieve sportcultuur)
3. vitale sportaanbieders (voorheen: vitale sport- en beweegaanbieders)
4. vaardig in bewegen
5. ruimte voor sport en bewegen (voorheen: duurzame sportinfrastructuur)
6. maatschappelijke waarde van topsport (voorheen: topsport die inspireert).

Positieve sportcultuur

Missie

Sportbonden, gemeenten, het ministerie VWS en maatschappelijke partners slaan de handen ineen voor een (meer) positieve sportcultuur.

Ambitie

In Nederland kun je overal met plezier, veilig eerlijk en zorgeloos sporten.

Doelen

Alle sportclubs hebben actief aandacht voor een positieve sportcultuur	Meer sportieve spelregels binnen en buiten het veld	Trainers, leraren en instructeurs stellen het welzijn van het kind boven winst	Ouders en verzorgers zijn positieve supporters	Bepaling ondergrens in alle gemeenten	Opvolging aanbevelingen De Vries
--	---	--	--	---------------------------------------	----------------------------------

Pijlers aanpak

Stand van zaken

In 2023 is het Sportakkoord herijkt tot het Sportakkoord 2.0. De resultaten die in de periode 2019-2022 zijn bereikt, zijn geëvalueerd. Het Sportakkoord 2.0 is, samen met het Preventieakkoord, deel gaan uitmaken van het Woensdrechtse Leefstijlakkkoord. De coördinator sport en preventie werkte hiervoor intensief samen met de kerngroep. Speerpunten waar in 2023 op is ingezet zijn: sociale veiligheid en integriteit, clubondersteuning, het lokale sportplatform en de inzet van buurtsportcoaches.

Bron: [Woensdrecht.begrotingonline.nl/jaarstukken-2023](https://woensdrecht.begrotingonline.nl/jaarstukken-2023).

Vanuit Hoofddijnen Sportakkoord II wil de overheid de sportsector en gemeenten versterken, hen stimuleren tot een groter bereik (meer deelnemers, toeschouwers en vrijwilligers) en de zichtbaarheid van de maatschappelijke waarde van sport en topsport vergroten. De sport moet toegankelijker, veiliger en kwalitatief hoogwaardiger gemaakt worden. Een belangrijk doel is dat in 2026 het merendeel van alle sportaanbieders met de basiseisen sociale veiligheid werkt, vooral voor de jeugd en kwetsbare groepen. Tot deze sociale veiligheid behoort onder andere:

- gebruik Regeling Gratis [vog](#)
- Gedragscode Sport
- vertrouwenscontactpersoon
- cursus of e-learning voor trainer-coaches.

Sport versterkt!

Maatschappelijke waarde

Sport is van grote maatschappelijke waarde. Het is voor velen een belangrijk onderdeel van het dagelijks leven. Het draagt bij aan onze fysieke en mentale gezondheid, creëert saamhorigheid en biedt kansen voor persoonlijke ontwikkeling. Iedereen in Nederland heeft de kans om zonder belemmering te sporten, te excelleren in sport en te genieten van sport. We inspireren zo veel mogelijk mensen met de kracht van sport. Want Sport versterkt!

Ambities Sportakkoord II in het kort

We werken samen aan een stevig fundament. De voorwaarden om te kunnen sporten en daar plezier aan te beleven, moeten worden verbeterd. Dat gaat over de mensen, organisaties, cultuur en materiële voorzieningen in de sport. Een belangrijk punt de komende jaren is het investeren in kwalitatief sterke sportaanbieders, die toegankelijk en veilig voor iedereen zijn. We werken ook aan een groter bereik. Daarmee bedoelen we dat meer mensen zich aangesproken en uitgenodigd voelen te gaan sporten en sport te beleven, bijvoorbeeld door drempels te verlagen, mensen te prikkelen en meer succesverhalen te delen. En we werken aan meer betekenis van sport. Betekenis gaat over de waarde van sport voor de maatschappij: energie, plezier en zingeving in het dagelijks leven door en van de sport zelf, maar ook een bijdrage aan het tegengaan van eenzaamheid en kansenongelijkheid, of juist het bevorderen van gezondheid.

Bron: Sportakkoord (2023).

Uitwerking van de thema's

Inclusie en diversiteit

Het thema 'inclusie en diversiteit' gaat over toegankelijkheid en laagdrempeligheid. Iedereen die mee wil doen aan sport moet ook echt mee kunnen doen. Er moet sprake zijn van kansengelijkheid in en door sport- en beweegdeelname. Groepen mensen die niet of weinig sporten en bewegen, zoals mensen met een laag inkomen, een meer praktische opleiding of een handicap, gaan dit ook niet snel uit zichzelf doen. Het Sportakkoord richt zich in de eerste plaats op het wegnemen van financiële, sociale en praktische belemmeringen.

Sociaal veilige sport

Het thema 'Sociaal veilige sport' heeft als doel een basis te creëren waarop iedereen veilig en met plezier kan sporten en sport beleven. Ongewenste situaties, zoals discriminatie, grensoverschrijdend gedrag, doping en **matchfixing**, zijn een bedreiging om met plezier te kunnen sporten en moeten dan ook voorkomen worden. Het gaat erom dat iedereen die sport recht heeft op een sociaal veilige omgeving.

In feite gaat het om een sportvereniging waarin de sporter zich op zijn of haar gemak voelt. Er is sprake van respect en waardering. Iemand mag zijn wie hij is, ongeacht welk achtergrondkenmerk dan ook. Als het om kinderen gaat, spreken we over een pedagogisch sportklimaat. Daarin wordt het kind volop in de gelegenheid gebracht om zich te ontwikkelen, te ontplooiën.

Ondere andere NOC*NSF vindt dat iedereen een leven lang moet kunnen genieten van sport. Dat kan alleen in een veilig sportklimaat. Een veilig sportklimaat omvat een geheel van afspraken, richtlijnen en waarden die er samen voor zorgen dat leden van de sportclub zich binnen de club op hun gemak voelen en hun mentale en fysieke gezondheid gewaarborgd is. Een veilig sportklimaat heeft dus twee aspecten: sociaal en fysiek.

We besteden eerst aandacht aan een sociaal veilig sportklimaat.

Leuk, sportief en vooral veilig: Fair Play bij TPV De Hakkelaars

Leuk, sportief en vooral veilig! Tennis- en padelvereniging De Hakkelaars in Muiderberg weet hier alles van, omdat ze aan de slag zijn gegaan met Fair Play. Ze hebben onder andere een vertrouwenspersoon aangesteld, kosteloos vog's aangevraagd en gedragscodes opgesteld. Volgens De Hakkelaars hebben deze basis-eisen voor sociale veiligheid een preventieve werking en schept dit duidelijkheid over wie de vereniging wil zijn.